

Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ

Ομιλία του Υφυπουργού Οικονομικών αρμόδιου για το χρηματοπιστωτικό σύστημα, Γιώργου Ζαββού, στο 4^ο Συνέδριο Προσομοίωσης της ΕΚΤ, που διοργανώθηκε από την Get Involved AMKE.

Αθήνα, 11 Δεκεμβρίου 2020

Σας καλωσορίζω όλους και χαιρετίζω την εξαιρετική πρωτοβουλία για τη διεξαγωγή του συνεδρίου. Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την πρόσκληση, με την οποία μου δίνεται η ευκαιρία να αναδείξω τον **κομβικό ρόλο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στην Ευρωπαϊκή Ενοποίηση.**

A. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΤ ΣΤΗΝ ΕΕ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η δράση της ΕΚΤ έχει, όπως γνωρίζουμε, ως βασικό άξονα την άσκηση της νομισματικής πολιτικής, τη διαχείριση των επίσημων συναλλαγματικών διαθεσίμων της Ευρωζώνης και την εποπτεία της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών, αρμοδιότητες δηλαδή που παραδοσιακά ανήκουν στις κεντρικές τράπεζες. Η ΕΚΤ, μαζί με τις 19 εθνικές κεντρικές τράπεζες των χωρών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ, αποτελούν από κοινού το Ευρωσύστημα, που έχει ως πρωταρχικό σκοπό τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, σκοπό που «κληρονόμησε» από την γερμανική κεντρική τράπεζα, τη Bundesbank.

Παράλληλα, **η ΕΚΤ υποστηρίζει τις γενικές οικονομικές πολιτικές των χωρών της Ευρωζώνης για την επίτευξη των κοινών μας στόχων** και για την εξασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Επομένως, **η δράση της ΕΚΤ είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την πορεία της οικονομίας κάθε κράτους μέλους.** Η ΕΚΤ εφαρμόζει συνήθεις πράξεις νομισματικής πολιτικής, αλλά και έκτακτες, όπως για παράδειγμα η παροχή έκτακτης ενίσχυσης ρευστότητας (Emergency Liquidity Assistance - ELA) στα κράτη μέλη.

Πολλά παραδείγματα μέτρων υποστήριξης των οικονομιών των κρατών μελών της Ευρωζώνης είδαμε κατά τη διάρκεια της περασμένης δεκαετίας στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της χρηματοπιστωτικής κρίσης: ποσοτική χαλάρωση, προγράμματα αγοράς τίτλων, στοχευμένες δανειοδοτικές πράξεις, πράξεις μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης για την εξασφάλιση επαρκούς ρευστότητας.

Ας θυμηθούμε και τα πολύ **πρόσφατα μαζικά προγράμματα υποστήριξης** κατά τη διάρκεια της περιόδου της πανδημίας, μέσω αγοράς κρατικών ομολόγων (PEPP) και πράξεων μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (TLTRO). Μόλις χθες μάλιστα, η επικεφαλής της ΕΚΤ, Christine Lagarde, ανακοίνωσε την επέκταση του

προγράμματος αγοράς ομολόγων των κρατών μελών από την ΕΚΤ κατά €500 δισεκ. μέχρι το Μάρτιο του 2022.

Ιδίως στη δική μας χώρα η ΕΚΤ έχει επιτελέσει και έναν επιπρόσθετο υποστηρικτικό ρόλο κατά την περίοδο της δημοσιονομικής προσαρμογής.

Από την αρχή της κρίσης συμμετείχε σε όλες τις σχετικές διαπραγματεύσεις και συζητήσεις, έως και σήμερα, που η χώρα, μετά την έξοδο από τα Προγράμματα Οικονομικής Προσαρμογής, βρίσκεται σε καθεστώς ενισχυμένης εποπτείας.

Σημαντικός επίσης, ήταν (και είναι) ο ρόλος της κατά την έκδοση γνώμης για νομοθετικές πρωτοβουλίες που λήφθηκαν κατά τη διάρκεια των τριών προγραμμάτων (ή μνημονίων, όπως αποκαλούνται). Η ίδρυση του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και οι αλλαγές του νόμου που διέπει τη λειτουργία του, το πλαίσιο για τις ρυθμίσεις δανείων (γνωστό ως νόμος Κατσέλη), ο εξωδικαστικός συμβιβασμός, οι αλλαγές στο νόμο για το DTC, οι αλλαγές στην αναγκαστική εκτέλεση, όλα έχουν τεθεί στην κρίση της ΕΚΤ.

Ουσιώδης ήταν άλλωστε ο ρόλος της ΕΚΤ και στις συζητήσεις για την αναδιάρθρωση του δημοσίου χρέους (το γνωστό ως PSI), αλλά και τις μεταγενέστερες πρωτοβουλίες για την εφαρμογή των βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων μέτρων για τη μείωση του ελληνικού χρέους (με επαναγορά ομολόγων και αλλαγή επιτοκίων στα δανεια του EFSF/ESM).

Ωστόσο η ΕΚΤ δεν περιορίζεται μόνο σε αυτά.

B. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Με στόχο την αποφυγή νέων χρηματοπιστωτικών κρίσεων όπως αυτή του 2008, η ΕΕ έθεσε ως στόχο τη διάρρηξη του δεσμού μεταξύ δημοσίου και τραπεζικού χρέους που οδήγησε στην μαζική διάσωση τραπεζών από τους φορολογούμενους των κρατών μελών.

Η κρίση της Ευρωζώνης ήταν κρίση τραπεζική και ανέδειξε την αποτυχία των κυρίαρχων οικονομικών θεωριών όπως της θεωρία των βέλτιστων προσδοκιών και το δόγμα της αυτορρύθμισης των αγορών. Επιπλέον, η θεωρία της βέλτιστης νομισματικής περιοχής (Optimal currency area) του καθηγητού Mundel (που αποτέλεσε τη θεμελιακή θεωρία της δημιουργίας της Ευρωζώνης), αν και προέβλεπε την πύκνωση των εμπορικών συναλλαγών και το ενδεχόμενο εξωγενών ασύμμετρων σοκ, π.χ. από την αύξηση των τιμών του πετρελαίου, αγνοούσε την επιτάχυνση που θα επέφερε η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος στη χρηματοοικονομική ενοποίηση και ιδιαίτερα στις wholesale markets, αλλά και τον κίνδυνο χρηματοπιστωτικού κατακερματισμού μιας νομισματικής ένωσης σε κρίση.

Στην Ευρωζώνη, η χρηματοδότηση των τραπεζών της περιφέρειας από τις τράπεζες της κεντρικής Ευρώπης επιτάχυνε τη συστημική κρίση, εφόσον έλειπε η εποπτεία τραπεζών και αγορών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επίσης, η θεωρία αυτή δεν

προέβλεπε ότι μπορεί να δημιουργηθεί ένας φαύλος κύκλος (το «σπιράλ του θανάτου» ή «doom loop», όπως αποκαλείται, μεταξύ δημοσίου και τραπεζών: είτε ο υπερδανεισμένος δημόσιος τομέας παρασύρει και τις τράπεζες (περίπτωση Ελλάδας), είτε ο υπερδανεισμένος τραπεζικός τομέας παρασύρει το κράτος (περίπτωση Ιρλανδίας).

Γι' αυτόν τον λόγο το **2012** συνεχίστηκε ταχύτατα η πορεία προς την τραπεζική ένωση, που είχε ήδη αρχίσει από τα μέσα της δεκαετίας του '80 και με την εμπέδωση της ενιαίας τραπεζικής άδειας του 1992. Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση έχει 3 πυλώνες: την κοινή εποπτεία του τραπεζικού συστήματος, την κοινή διαχείριση τραπεζικών κρίσεων και ένα κοινό σύστημα για την προστασία των καταθέσεων, με ορίζοντα ολοκλήρωσης το 2024.

Η ΕΚΤ ανέλαβε ενεργό ρόλο στην πορεία αυτή προς την τραπεζική ένωση. Με σεβασμό στον σκοπό της και με σαφή διαχωρισμό από τις νομισματικές της αρμοδιότητες, ασκεί από το 2014 την προληπτική εποπτεία του τραπεζικού συστήματος της Ευρωζώνης μαζί με τις εθνικές εποπτικές αρχές, μέσω του **Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (SSM)**, του πρώτου πυλώνα της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης, ο οποίος μετά από 7 χρόνια λειτουργίας έχει αποδειχθεί εξαιρετικά αποτελεσματικός.

Παρά όμως την σαφή επιτυχία του SSM, ως εποπτικού πυλώνα, **έχουμε ακόμα πολλά βήματα να διανύσουμε μέχρι την επιτυχημένη ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης**. Το πλαίσιο **διαχείρισης τραπεζικών κρίσεων του δεύτερου πυλώνα** φαίνεται ότι ακόμα δεν επαρκεί, καθώς υπάρχουν δυσχέρειες στην εφαρμογή του για την αντιμετώπιση συστημικών κρίσεων, όπως αποδεικνύεται και από την πρόσφατη κρίση λόγω της πανδημίας. Παράλληλα, ο τρίτος πυλώνας για το **ενιαίο σύστημα ασφάλισης καταθέσεων** δεν έχει ακόμα προχωρήσει.

Από πλευράς μας **υποστηρίζουμε με κάθε μέσο το στόχο της ολοκλήρωσης και των τριών πυλώνων, που είναι πλήρως αλληλένδετοι**, προκειμένου να καταστούν όλοι πλήρως λειτουργικοί και να ολοκληρωθεί το όραμα μιας πραγματικής τραπεζικής ένωσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ωστόσο, η τραπεζική ένωση αντιμετωπίζει σήμερα **δύο μεγάλες προκλήσεις**, και οι δύο απότοκοι της κρίσης της Ευρωζώνης της περασμένης δεκαετίας: **α) τα κόκκινα δάνεια και β) τον κατακερματισμό της ενιαίας αγοράς**, λόγω των προστατευτικών μέτρων και τακτικών που ακολούθησαν οι αρχές των διαφόρων κρατών μελών με το ring-fencing.

Γ. ΤΑ ΚΟΚΚΙΝΑ ΔΑΝΕΙΑ

Γι' αυτό, ένας από τους βασικούς στόχους που διευκολύνει τόσο τη λειτουργία όσο και την ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης είναι η **μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων**. Δυστυχώς η χώρα μας βρέθηκε στο προσκήνιο λόγω

των μεγάλων ποσοστών της σε κόκκινα δάνεια, δυσανάλογων των λοιπών χωρών της Ευρωζώνης, με αποτέλεσμα το τραπεζικό σύστημα να υπολειτουργεί.

Αυτή ακριβώς η αρνητική εικόνα άλλαξε με την επιτυχημένη εφαρμογή του πρόσφατου προγράμματος «**Ηρακλής**».

Ο «Ηρακλής» αποτέλεσε κορυφαία μεταρρύθμιση της ελληνικής κυβέρνησης, διότι μέσω αυτού του μηχανισμού τα κόκκινα δάνεια του τραπεζικού συστήματος μειώνονται κατά €30-35 δισ. Πρόκειται για μια **συστημική λύση** που αναδιοργανώνει και ισχυροποιεί το τραπεζικό σύστημα, αλλά και μια λύση που **βασίζεται στην αγορά χωρίς να επιβαρύνει τον Έλληνα φορολογούμενο**. Μέσα σε ένα χρόνο, οι τρεις από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες έχουν ενταχθεί στο πλαίσιο και περιμένουμε και την τέταρτη πριν από το τέλος του έτους. Το γεγονός αυτό, εν μέσω μάλιστα της πρωτοφανούς πανδημικής κρίσης, αποδεικνύει την έμπρακτη εμπιστοσύνη των διεθνών επενδυτών στον Ηρακλή, αλλά και στις προοπτικές της χώρας.

Ο Ηρακλής έχει επικροτηθεί από όλα τα ευρωπαϊκά όργανα, κάτι το οποίο αποδείχθηκε και από τις **δηλώσεις του επικεφαλής του SSM, κ. Andrea Enria**, στην πρόσφατη συνέντευξή του στην EPT. Ο ευρωπαίος επόπτης δήλωσε πως, χάρη στον Ηρακλή, έχει επιτευχθεί σημαντική μείωση των κόκκινων δανείων και ότι το πρόγραμμα **πρέπει να συνεχίσει με βάση τον σχεδιασμό μας, ενώ προέτρεψε τις τράπεζες να επιταχύνουν ακόμα περισσότερο την εξυγίανση των ισολογισμών τους**.

Δεύτερος στόχος παραμένει η εξάλειψη όλων των άλλων εμποδίων που κατακερματίζουν ακόμη και σήμερα την ενιαία τραπεζική αγορά. Η σταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος της ΕΕ θα ενισχύσει την ενιαία αγορά, αντιστρέφοντας την τάση κατακερματισμού, η οποία εμποδίζει την ελεύθερη ροή κεφαλαίων και την παροχή υπηρεσιών, επιβάλλοντας δυσανάλογο κόστος στον καταναλωτή. Οι τράπεζες θα πρέπει να λειτουργούν σε διασυννοριακή βάση ως ένας φυσιολογικός μηχανισμός μεταφοράς της νομισματικής πολιτικής και παροχής ρευστότητας στην πραγματική οικονομία, δηλαδή στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τις εταιρείες και τους επιχειρηματίες.

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση, όταν ολοκληρωθεί, θα αποτελεί έναν κρίσιμο μηχανισμό απορρόφησης αναταράξεων που θα θωρακίζει τα χρηματοπιστωτικά συστήματα των περιφερειακών κρατών μελών της ευρωζώνης, που συνήθως υφίστανται ασύμμετρα σοκ και θα μετριάσει τις χρόνιες ανισορροπίες που ενεργοποιούνται σε κάθε κρίση.

Δ. ΟΙ ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΤ

Ωστόσο, **ο πολυδιάστατος ρόλος της ΕΚΤ δεν σταματά εδώ, καθώς το χρηματοπιστωτικό σύστημα μεταβάλλεται διαρκώς, προστίθενται νέοι δρώντες και δραστηριότητες.**

Όπως έχει ανακοινώσει η ΕΚΤ και οι άλλοι ευρωπαϊκοί θεσμοί, πρωταρχικός στόχος είναι μια **πιο συνεκτική και βιώσιμη οικονομία και κοινωνία, όπου θα αξιοποιούνται οι νέες τεχνολογίες και η ψηφιοποίηση**. Αυτοί οι δύο πυλώνες αποτελούν βασικούς άξονες στη στρατηγική της ελληνικής κυβέρνησης.

Ας πάρουμε για παράδειγμα την **πράσινη μετάβαση**. Οι απαιτήσεις γνωστοποίησης για εκδότες ομολόγων και οι αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας που περιλαμβάνουν κλιματικούς κινδύνους έχουν αναδειχθεί ως τα δύο κύρια μέσα, μέσω των οποίων **η ΕΚΤ επιδιώκει να αντιμετωπίσει τους κλιματικούς κινδύνους και την πράσινη νομισματική πολιτική**. Η ελληνική κυβέρνηση δίνει επίσης έμφαση σε πράσινα και βιώσιμα χρηματοοικονομικά ζητήματα με πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην προώθηση νέων χρηματοδοτικών εργαλείων. Σχεδιάζουμε ένα καινοτόμο πλαίσιο κινήτρων προς τις ελληνικές επιχειρήσεις για την έκδοση και την αξιοποίηση πράσινων ομολόγων. Αυτό το νέο εργαλείο θα εκσυγχρονίσει την ελληνική κεφαλαιαγορά και θα ευνοήσει επενδύσεις από πλευράς μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, όπως οι λεγόμενες εταιρείες FinTech.

Παράλληλα, **η πανδημία του κορωνοϊού, με όλες τις προκλήσεις που τη συνοδεύουν, εμφανίζει μια πρωτοφανή δυναμική και μπορεί να επιταχύνει τις προσπάθειες για τον μετασχηματισμό του χρηματοπιστωτικού συστήματος**. Δείτε τις αλλαγές στον τρόπο πληρωμών. Τα τελευταία χρόνια, η **ψηφιακή επανάσταση** οδήγησε τους ανθρώπους να αλλάξουν σημαντικά τις συνήθειες πληρωμής τους – η χρήση μιας κάρτας, ενός τηλεφώνου ή ακόμα κι ενός έξυπνου ρολογιού για πληρωμές γίνεται όλο και πιο συνηθισμένη. Σύμφωνα με μια πρόσφατη μελέτη της ΕΚΤ, σχεδόν οι μισοί ενήλικες της ζώνης του ευρώ προτιμούν πλέον να πληρώνουν ψηφιακά και αυτή η τάση φαίνεται να επιταχύνθηκε περαιτέρω κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορωνοϊού.

Καθώς η **ψηφιοποίηση** αλλάζει τις συνθήκες και βλέπουμε π.χ. **ψηφιακά νομίσματα** να κερδίζουν έδαφος, τα παραστατικά νομίσματα, όπως το ευρώ, πρέπει επίσης να ανακαλυφθούν εκ νέου, έτσι ώστε το δημόσιο αγαθό που παρέχουν να παραμένει πλήρως διαθέσιμο στην ψηφιακή εποχή. Επομένως, πρέπει να είμαστε έτοιμοι να υποστηρίξουμε την ΕΚΤ να εκδίδει ένα ψηφιακό ισοδύναμο με τα τραπεζογραμμάτια. Ένα ψηφιακό ευρώ θα συμπληρώνει τα μετρητά: μαζί προσφέρουν πρόσβαση σε απλούς, χωρίς κόστος, τρόπους πληρωμής. Φυσικά, το ψηφιακό ευρώ δεν πρέπει να συγχέεται με τα κρυπτονομίσματα. Η χώρα μας έχει ήδη ρυθμίσει νομοθετικά την εποπτεία των κρυπτονομισμάτων για λόγους ξεπλύματος χρήματος και προχωράμε σε ένα συνεκτικό σχέδιο για τη συνολική εποπτεία τους και τη σχέση τους με τα παραστατικά νομίσματα, παράλληλα με τις συζητήσεις για την έκδοση του ψηφιακού ευρώ.

Ε. Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΚΤ

Ένα κυρίαρχο χαρακτηριστικό της ΕΚΤ, που της επιτρέπει να **διαδραματίζει αποτελεσματικά όλους τους ανωτέρω ρόλους, είναι η ανεξαρτησία της**. Η

ανεξαρτησία αυτή σημαίνει ότι ούτε η ΕΚΤ ούτε οι εθνικές κεντρικές τράπεζες ούτε κανένα μέλος των οργάνων λήψης αποφάσεων των ιδρυμάτων αυτών δεν μπορεί να ζητεί ή να δέχεται υποδείξεις από όργανα ή οργανισμούς της ΕΕ, από οποιαδήποτε κυβέρνηση κράτους μέλους της ΕΕ ή από οποιονδήποτε άλλον οργανισμό. Η υποχρέωση αυτή καθορίζεται από τη Συνθήκη για τη Λειτουργία της ΕΕ.

Η ανεξαρτησία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία της ΕΚΤ στην άσκηση της νομισματικής πολιτικής και της προληπτικής εποπτείας των τραπεζών, καθώς οι αποφάσεις που λαμβάνει καθορίζονται με γνώμονα τη διατήρηση της αξίας του ευρώ και την σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε μακροχρόνιο επίπεδο, και όχι με βάση βραχυπρόθεσμες πολιτικές σκοπιμότητες.

Η ανεξαρτησία αυτή όμως **δεν σημαίνει και έλλειψη κάθε ελέγχου και λογοδοσίας.**

Βασική συνισταμένη όλων των ευρωπαϊκών οργάνων και οργανισμών είναι η **διαφάνεια** στον τρόπο λειτουργίας τους και η **αυξημένη λογοδοσία** είτε προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είτε προς το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο.

Το τελευταίο, με την έκθεση που συνέταξε το 2018 για την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης τραπεζικών κρίσεων από την ΕΚΤ, εξέδωσε **συστάσεις για την καλύτερη άσκηση των αρμοδιοτήτων της Κεντρικής Τράπεζας**. Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι σημείωσε με έμφαση την αδυναμία πρόσβασης σε έγγραφα που ήταν αναγκαία για την εξαγωγή συμπερασμάτων ως προς την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων της ΕΚΤ για τη διαχείριση κρίσεων.

Η διαφάνεια και η λογοδοσία δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να συγχέονται με αμφισβήτηση της θεσμικής ανεξαρτησίας του οργάνου ούτε βεβαίως ο έλεγχος (και μάλιστα ο έλεγχος επιδόσεων) μπορεί να αφορά τη νομισματική πολιτική.

Ωστόσο, **έχει ενδιαφέρον να παρακολουθήσει κανείς την αμφίδρομη σχέση μεταξύ ΕΚΤ και κρατών μελών** είτε μεμονωμένα είτε δρώντας στο πλαίσιο της ΕΕ ως Συμβούλιο.

Η **διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας προϋποθέτει**, εκτός της ομοιόμορφης εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου (κάτι που διασφαλίζει ο έλεγχος από το Δικαστήριο της ΕΕ) **και τη συνοχή στα μέτρα και τις πολιτικές των μελών της ΕΕ.**

Η συνοχή αυτή επιτυγχάνεται με την **υποχρέωση διαβούλευσης κάθε προτεινόμενου νομοθετικού μέτρου** της Ένωσης ή των κρατών μελών για θέματα που εμπíπτουν στις αρμοδιότητες της ΕΚΤ. Ο συμβουλευτικός ρόλος της ΕΚΤ ξεκίνησε πρώτη φορά το 1999 και πλέον είναι κατοχυρωμένος στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της ΕΕ.

Αναμφίβολα, με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται ένας συνεχής έλεγχος στις σχεδιαζόμενες ενωσιακές και εθνικές νομοθεσίες και αποτρέπεται η εισαγωγή μέτρων που μπορεί να κλονίσουν την εμπιστοσύνη στο ευρωπαϊκό

χρηματοπιστωτικό σύστημα. Παράλληλα, αποτελεί **έμπρακτη αναγνώριση της ανεξάρτητης λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και για ορισμένους μια ουσιαστική ελεγκτική αρμοδιότητα που επηρεάζει την κυριαρχία των κρατών μελών.**

ΣΤ. ΣΧΕΣΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Υπάρχει ωστόσο και η άλλη διάσταση. Η οριοθέτηση μεταξύ νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής απετέλεσε και στα προηγούμενα χρόνια ένα από τα αντικείμενα πολιτικών συζητήσεων σε κράτη μέλη με ιδιαίτερες συνταγματικές ευαισθησίες, που θέλουν και αυτά με τη σειρά τους να προσδιορίσουν την ανεξαρτησία της ΕΚΤ και να οριοθετήσουν τις δικές τους αρμοδιότητες και κυριαρχία, αμφισβητώντας στην πράξη αποφάσεις που η Κεντρική Τράπεζα λαμβάνει για την προστασία της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Οι εντάσεις αυτές είναι αναμενόμενες στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική, όπου συμβιώνουν δυναμικά τα στοιχεία μιας νομισματικής ομοσπονδίας, που εκφράζει η ΕΚΤ, και μιας δημοσιονομικής «συνομοσπονδίας» που εκφράζουν τα κράτη μέλη.

Ένα πολύ χαρακτηριστικό **παράδειγμα ήταν η υπόθεση *Gauweiler***. Από όλα τα έκτακτα μέτρα οικονομικής ενίσχυσης της ΕΚΤ στα οποία αναφέρθηκα, το πρόγραμμα απευθείας νομισματικών συναλλαγών, το λεγόμενο **OMT, ήταν το πιο αμφιλεγόμενο**. Αν και παρέμεινε μόνο μια ανακοίνωση και δεν εφαρμόστηκε ποτέ στην πράξη, το προτεινόμενο μέτρο προκάλεσε διαφορές στο πλαίσιο της Ευρωζώνης **σχετικά με τον εκτιμώμενο αντίκτυπό του όχι μόνο στη νομισματική πολιτική, αλλά και στις οικονομίες των κρατών μελών**. Υποστηρίχθηκε ότι η ΕΚΤ υπερβαίνει την αρμοδιότητά της όπως ορίζεται από τις Συνθήκες και την έκταση της **διακριτικής της ευχέρειας κατά την άσκηση της νομισματικής πολιτικής, αλλά και ότι παραβιάζει την απαγόρευση περί νομισματικής χρηματοδότησης**. Η σκεπτικιστική αυτή στάση εκφράστηκε κυρίως από τη Γερμανία, όπου το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Δικαστήριο απηύθυνε για πρώτη φορά προδικαστικό ερώτημα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Τελικά, με την απόφαση *Gauweiler*, **το ΔΕΕ έκρινε ότι το πρόγραμμα OMT είναι σύμφωνο με το πρωτογενές δίκαιο της Ένωσης**.

Παρόλα αυτά, η υπόθεση αποκάλυψε ανεπάρκειες στη λειτουργία της Ευρωζώνης, όπως αυτή της κεντρικής νομισματικής πολιτικής και των αποκεντρωμένων δημοσιονομικών πολιτικών, που αναδεικνύουν για ακόμα μία φορά τη σημασία της επίτευξης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Είναι χαρακτηριστικό ότι μόλις προχθές (9.12.20) **την ίδια διαπίστωση έκανε και το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο**, το οποίο, αξιολογώντας τα μέτρα που έλαβαν τα κράτη μέλη για την αντιμετώπιση της κρίσης της πανδημίας, χαρακτηριστικά επεσήμανε ότι διαβλέπει τον **κίνδυνο διεύρυνσης του οικονομικού χάσματος μεταξύ των κρατών μελών (Βορρά-Νότου)**, λόγω του ανομοιογενούς αντικτύπου της πανδημίας στα κράτη μέλη και των διαφορών στην ικανότητά τους να στηρίξουν τις οικονομίες τους.

Η προοπτική ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης και της ενίσχυσης μιας δημοσιονομικής ένωσης απαιτούν τη λήψη τολμηρών πολιτικών αποφάσεων. Σημαντικές αποφάσεις που αφορούν την εξασφάλιση και παροχή των ευρωπαϊκών «δημόσιων αγαθών», όπως η χρηματοοικονομική οικονομική σταθερότητα, πρέπει να λαμβάνονται σε επίπεδο ΕΕ μετά από διεξοδική πολιτική διαβούλευση, έναν «δημόσιο διάλογο», όπως θα έλεγε ο Αμάρτια Σεν, για τη διασφάλιση της απαιτούμενης δημοκρατικής νομιμότητας.

Z. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Ευρώπη αναζητά τον αποτελεσματικότερο τρόπο με τον οποίο θα **αποκατασταθεί η διαταραγμένη σχέση μεταξύ των αγορών και της πολιτικής, για την προώθηση της δημοκρατίας σε υπερεθνικό επίπεδο.**

Όπως είχε πει ένας θρυλικός Ευρωπαίος κεντρικός τραπεζίτης, που έφυγε ακριβώς δέκα χρόνια πριν, στις 18/12/2010, ο Ιταλός **Tommaso Padoa-Schioppa**, η **ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης**, θα ήταν η σοφότερη απόφαση. Αυτό επαληθεύεται ακόμα περισσότερο σε μια περίοδο κατά την οποία ζούμε **τεράστιες γεωπολιτικές και οικονομικές αλλαγές, με την επιβίωση των μικρότερων κρατών να εξαρτάται πλέον από περισσότερες συνιστώσες και όχι μόνο από την οικονομική τους επίδοση.** Ο ίδιος μιλούσε ήδη το 1999, τον καιρό που έμπαινε στα σκαριά η ΕΚΤ, για την «αφόρητη μοναξιά της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας», τονίζοντας το **ιστορικό οξύμωρο, ότι μια νομισματική αρχή δεν αντιστοιχίζοταν από μια κρατική/ομοσπονδιακή οντότητα**

Μου φαίνεται ότι η σημαντικότερη και πιο επαναστατική αλλαγή που έχουν ήδη επιφέρει οι δυο κρίσεις, του 2008-2009 και η σημερινή, είναι ότι **αναδεικνύουν την αναγκαιότητα της πολιτικής Ευρώπης έναντι των αγορών. Αυτό αποτυπώθηκε με την Τραπεζική Ένωση στην πρώτη και με το Ταμείο Ανάκαμψης στη δεύτερη.** Και στις δύο, η ΕΚΤ διαδραμάτισε τον ρόλο της ως κορυφαίου ομοσπονδιακού οργάνου που δεν έχει να ζηλέψει τίποτε από τα αντίστοιχα άλλων ολοκληρωμένων ομοσπονδιών. Στη δίνη των δύο μεγάλων κρίσεων που περάσαμε, η ΕΚΤ **έχει αποδείξει ότι μπορεί να διαδραματίσει επιτυχημένα το ρόλο της και να συμβάλει τα μέγιστα στην ευρωπαϊκή ενοποίηση.**

Εύχομαι καλή επιτυχία στις εργασίες του συνεδρίου σας!